

Poliisitarkastaja Ari Järvenpää

03.10.2017

POL-2017-25948

Eduskunnan sosiaali- ja terveystoimikunta
StV@eduskunta.fi

Sosiaali- ja terveystoimikunnan 28.9.2017 lähettämä kutsu saapua eduskuntaan kuultavaksi

**Poliisihallituksen asiantuntijalausunto Eduskunnan sosiaali- ja terveystoimikunnalle
(HE100/2017 vp)**

Poliisihallitukselta on pyydetty kirjallista lausuntoa sekä edustajaa henkilökohtaisesti kuultavaksi keskiviikkona 11.10.2017 Eduskunnan sosiaali- ja terveystoimikuntaan liittyen hallituksen esitykseen alkoholilain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamiseksi HE100/2017 vp.

Toimintaympäristön nopea muutos on asettanut merkittäviä haasteita poliisin toiminnalle. Poliisi on joutunut keskittymään yhä selkeämmin ydintehtäviinsä ja tehtäviä on jouduttu priorisoimaan. Tämän johdosta mm. poliisin ennalta estävään valvontaan, kuten mm. alkoholivalvontaan käytettyjä resursseja on jouduttu kohdentamaan muihin tehtäviin. Nämä tehtävät liittyvät usein tavalla tai toisella poliisin operatiiviseen hälytystoimintaan, joihin tehtäviin liittyvät hyvin usein myös alkoholista aiheutuvat negatiiviset ongelmat.

Poliisihallitus toteaa myös, että tuleva alkoholilain kokonaisuudistus tulee vaikuttamaan laaja-alaisesti poliisin tehtäviin. Alkoholin käytön lisääntyminen tulee lisäämään poliisin hälytystehtäviä ja tietyt poliisin tietoon tulleet rikokset, kuten esimerkiksi pahoinpitelyt tulevat arvion mukaan lisääntymään. Poliisiyksiköiltä saatujen tietojen perusteella poliisi- miesten henkilötyövuosimäärään tulisi saada yhteensä 170 henkilötyövuotta lisää hälytys-, liikenneturvallisuuden- ja rikostorjunnan tason säilyttämiseksi nykyisellä tasolla.

Hallituksen esityksessä kuvatut alkoholihaitat eivät realisoidu heti lain tullessa voimaan, vaan alkoholin kokonaiskulutuksen kasvun myötä. Lisätehtävistä aiheutuvat kustannusvaikutukset em. henkilötyövuosisäyksellä olisivat kokonaisuudessaan n. 11 milj. euroa.

Keskeiset huomiot alkoholilaista

17 § Alkoholijuomien vähittäismyyntilupa ja sen myöntämisen edellytykset

Poliisi käsityksen mukaan erityisesti ns. limuviinujen vähittäismyyntin sallimiseen päivit- täistavarakaupoissa liittyy selkeä riski, sillä kyseiset juomat olisivat entistä helpommin lasten ja nuorten saatavilla. On oletettavaa päivittäistavarakauppojen myyvän ns. limu- viinoja nykyistä halvemmalla, minkä seurauksena on pelko, ettei nuorison raitistuminen tulevaisuudessa enää jatkuisikaan.

20 § Anniskelu tilaisuuksissa ja tapahtumissa

Poliisin kannalta alkoholilain 19 § ns. catering -ilmoitus on aikaisempaan lainsäädäntöön selkeä parannus ja helpottaa myös poliisin valvontaa tällaisissa asioissa. Poliisin käsityksen mukaan anniskelusta tulisi ilmoittaa lupaviranomaiselle vähintään 7 päivää ennen tilaisuuden alkua, jolloin lupaviranomaisella (AVI) tulisi olla tosiasiallinen mahdollisuus perehtyä ilmoitukseen asianmukaisesti – samoin tulisi poliisilla olla paremmat mahdollisuudet tosiasiallisesti perehtyä asioihin mahdollista valvontaa suunnitellessaan.

40 § Henkilöllisyyden todistaminen

40 §:n perustelutekstiin on kirjattu: *"Pykälän mukaan alkoholijuomien ostaja ja anniskelualueella oleskeleva olisi velvollinen vaadittaessa todistamaan henkilöllisyytensä henkilökunnalle ja tämän lain valvontaa suorittavalle viranhaltijalle poliisiviranomaisen myöntämällä ajokortilla, passilla tai kuvallisella henkilökortilla".*

Itse pykälässä sanamuoto on *"viranomaisen myöntämällä..."*. Pykälän muotoilu on oikea, koska esim. Suomessa poliisi ei enää myönnä ajokortteja ja muutenkin tämä on yksinkertaisempi sanamuoto, joka ottaa huomioon myös ulkomaisten asiakirjojen esittäjät. Vaikka itse pykälässä onkin oikea sanamuoto, tulisi se korjata myös perustelutekstiin väärinkäsitysten välttämiseksi.

44 § Jatkoaikailmoitus

Nykyisen käytännön mukaan ns. anniskelun jatkoajoista päättää alkoholiviranomainen kuultuaan asiassa mm. paikallista poliisiviranomaista, jolloin alkoholin anniskelun jatkoaikaa harkitaan moniammatillisesti huomioiden lupaharkinnassa mm. se, miten paljon hälytystehtäviä kyseisen ravintolan asiakkaiden taholta on poliisille aiheutunut. Lupaharkinnan perusteena on ollut myös se, miten hyvin järjestyksenvalvonta ja ravintolan alkoholin anniskelun omavalvonta on onnistunut ravintolan toiminnassa.

Nykyinen käytäntö on taannut sen, että ne ravintolat, joilla on ollut kyky huolehtia mm. ravintolan järjestyksenvalvonnasta ja anniskelun omavalvonnasta riittävän hyvin, ovat saaneet mahdollisuuden alkoholin anniskeluun jatkoajalla. Sen sijaan ne ravintolat, joilla ei ole ollut edellä mainittua kykyä huolehtia asioista, ovat jääneet ilman alkoholin anniskelun jatkoaikalupaa. Esitys jatkoaikojen muuttamisesta ilmoituksenvaraisiksi mahdollistaa alkoholin nykyisen jatko aika-anniskelun liian helposti myös niille ravintoloille, joilla ei ole edellytyksiä tähän toimintaan.

Poliisihallitus katsoo, että anniskelun jatkoajan saaminen klo 01.30:n jälkeen tulisi olla luvanvaraista, sillä ennen anniskeluluvan myöntämistä tehty viranomaisharkinta toimii merkittävästi paremmin kuin se, että jälkikäteisen valvonnan kautta puututtaisiin ilmoituksenvaraiseen lupaan anniskella alkoholia jatkoajalla. Alkoholilain valvontaa suoritetaan jo nyt liian vähäisin resurssein ja mahdollinen anniskeluajan vapauttaminen edellyttäisi merkit-

tävää resurssien lisäämistä ns. kentällä tapahtuvaan käytännön alkoholi-lainsäädännön valvontaan.

Anniskelupaikkojen jatkoaikojen lisääntyminen ja myöhentyminen, siihen liittyvä alkoholin anniskelu 04:ään saakka ja alkoholijuoman nauttimisen salliminen 05 saakka tulevat poliisin käsityksen mukaan lisäämään järjestyshäiriöitä aamuyön tunteina erityisesti keskusta-alueilla, jolloin poliisin työvuoroja joudutaan jatkamaan nykyistä pidemmälle erityisesti viikonloppuisin. Tämä tarkoittaa sitä, että poliisin henkilöstö- ja ajoneuvokalustotarve tulee painottumaan koko yön mittaisiksi. Tämän seurauksena vaikutukset jaksotyötä tekevien poliisien työvuoroihin tulevat olemaan merkittävät, sillä työvuorolistoja suunniteltaessa joudutaan ainakin perjantain ja lauantain sekä juhlapyhien yövuoroja vahvistamaan, jolloin ei voida enää käyttää ns. tukivuoroa, mikä päättyy esim. 04 aamuyöllä, vaan vuorot tulevat jatkumaan 07 tai 08 saakka. Jatkoaikojen pidentymisen vaikutukset kesäaikana tulevat aiheuttamaan selkeän ongelman selviytyä kaikista poliisille tulevista hälytystehtävistä ja rikostutkinnan tehtävistä.

45 § Anniskelun valvonta eräissä tapauksissa

Lausunnolla olleella STM:n esityksessä (STM075:00/2011) kyseinen pykälä oli kirjattu seuraavasti: *Jos anniskelua jatketaan anniskelupaikassa kello 1.30:n jälkeen, luvanhaltijan tulee asettaa kaksi yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa (1085/2015) tarkoitettua järjestyksenvälvojaa jokaista alkavaa 200:aa asiakaspaikkaa kohti yksinomaan valvomaan järjestystä ja turvallisuutta anniskelupaikassa ja sen välittömässä läheisyydessä kello 24:stä asiakkaiden alkoholijuomien nauttimisen päättymistä seuraavan puolen tunnin ajaksi.*

Poliisihallitus esitti STM:lle lausunnossaan seuraavaa muutosta em. lainkohtaan: *"Jos anniskelua jatketaan anniskelupaikassa kello 1.30:n jälkeen, luvanhaltijan tulee asettaa kaksi yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa (1085/2015) tarkoitettua järjestyksenvälvojaa jokaista alkavaa 200:aa asiakaspaikkaa kohti yksinomaan valvomaan järjestystä ja turvallisuutta anniskelupaikassa ja sen välittömässä läheisyydessä kello 23 asiakkaiden alkoholijuomien nauttimisen päättymistä seuraavan puolen tunnin ajaksi".*

Poliisihallitus piti jo tuolloin tärkeänä määritellä pääsäännöksi järjestyksenvälvonta aloitettavaksi jo klo 23 ehdotetun klo 24 sijaan. Mikäli järjestyksenvälvonta anniskelupaikassa aloitetaan HE:ssä ehdotetun mukaisesti vasta klo 01.30, on anniskelupaikan yleinen järjestys ja turvallisuus mahdollisesti jo vaarantunut.

Poliisihallituksen käsityksen mukaan ns. kiertävät järjestyksenvälvojat eivät voisi tulevaisuudessa enää toimia usean anniskelupaikan järjestyksenvälvojinä samanaikaisesti. Poliisihallitus esittää lisättäväksi lain perusteluosiin tätä koskevan selvennyksen, jotta tällaisia ns. kiertäviä järjestyksenvälvoja ei hyväksyttäisi em. lainkohdan tarkoittamiksi järjestyksenvälvojiksi.

STM:n esityksessä (STM075:00/2011) järjestyksenvälvojen lukumäärä oli sidottu asiakaspaikkojen lukumäärään. HE:ssä järjestyksenvälvojen luku-

määrä on sidottu asiakasmäärään. Poliisihallituksen käsityksen mukaan olisi tarkoituksenmukaisempaa sitoa järjestyksenvalvojen lukumäärä lähtökohtaisesti asiakaspaikkojen lukumäärään. Tällä tavalla tulisi riittävästi huolehdittua anniskelupaikan järjestyksestä ja turvallisuudesta. Tarvittaessa 45 § 2 momentin mukaan lupaviranomainen voi pienentää 1 momentissa tarkoitettua vaatimusta tai poistaa sen kokonaan.

85 § Alkoholiuoman nauttimiskiellot

Esityksen mukaan poliisi voisi 2 momentin mukaan, jos yleisen järjestyksen ylläpitäminen sitä edellyttää, kieltää alkoholijuomien nauttimisen yleisellä paikalla.

85 § 2 momentin lisäyksellä mahdollistetaan alkoholijuomien nauttimisen kieltäminen yleisellä paikalla myös muualla kuin järjestyslain 4 §:ssä mainitulla taajama-alueella, mitä voidaan pitää poliisin toiminnan kannalta hyvänä. Pykälässä esitetty kiello-oikeus on ilmaistu hyvin yleisellä tasolla, eikä luonnoksen perusteluissakaan ole määriteltä oikeutta mitenkään avattu. Poliisin toiminnan kannalta olisi tärkeää, että lain perusteluissa olisi selitetty, mitä tämä käytännössä voisi tarkoittaa ja kuinka kieltäminen toteutettaisiin. Perusteluissa tulisi olla maininta myös siitä, kuinka nauttimiskiello saatettaisiin kansalaisten tietoon ja kuinka yleinen paikka rajattaisiin. Tulisiko kiellon liittyä johonkin erilliseen tapahtumaan vai voisiko sen antaa muutoinkin. Nykyisin voimassa olevassa alkoholilaissa vastaava oikeus on olemassa aivan ylimalkaisena ja tarkentamattomana. Uudistettavaan alkoholilakiin asian voisi vielä korjata ja tarkentaa poliisin kiello-oikeutta. Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on ottanut tähän poliisin kiello-oikeuteen kantaa ratkaisussaan 17.6.2013 Dnro 2613/4/12 ja todennut, että mistään ei saa selvyttä, kuinka tällaista hyvin avoimesti muotoiltua lainkohtaa olisi tulkittava.

Perustelutekstiin olisi lisäksi hyvä saada maininta siitä, että päihdyttävien aineiden nauttimis- ja hallussapitokielloista säädetään lisäksi järjestyslaissa ja kokoontumislaissa.

86 § Alkoholipitoisten aineiden poisottaminen, haltuunotto ja hävittäminen

Lainsäädännössä tulisi mahdollistaa myös poliisilain (872/2011) 2 luvun 10 §:n 2 momentin (rikoksilta ja häiriöiltä suojaaminen) perusteella kiinniotetun henkilön alkoholipitoisten aineiden poisotto (avatut sekä avaamattomat). Myös tällä perusteella kiinniotetut henkilöt ovat monesti päihtyneitä ja heillä voi olla hallussaan alkoholipitoisia aineita. Avatussa ja avaamattomassa astiassa olevat aineet, joiden arvo on vähäinen, tulisi voida myös hävittää.

Poliisilain 2 luvun 10 §:n 2 momentin mukaan henkilö voidaan ottaa kiinni, jos paikalta poistaminen on todennäköisesti riittämätön toimenpide eikä rikosta voida muuten estää taikka häiriötä tai vaaraa muuten poistaa. Kiinni otettu voidaan pitää säilössä niin kauan kuin on todennäköistä, että hän syyllistyy 1 momentissa tarkoitettuun rikokseen taikka aiheuttaa häiriötä tai vaaraa, kuitenkin enintään 24 tuntia kiinniottamisesta.

Poliisille ei pidä asettaa esityksen mukaista 12 tunnin tai 30 vuorokauden alkoholijuoman säilytysvelvollisuutta.

Tämän säädöksen noudattaminen tällaisena tulisi lisäämään merkittävästi poliisin työtä säilöäpitopaikoissa. Samalla säännös tulisi aiheuttamaan poliisille merkittävän tarpeen järjestää alkoholijuomille säilytystilat sekä siihen liittyvän kirjanpitovelvoitteineen.

86 § 5 momentissa on edellisestä laista periytynyt lauserakenne, minkä mukaan *"Pidättämiseen oikeutettu virkamies saa todisteellisesti hävittää tai hävityttää sellaisen alkoholijuoman tai muun alkoholipitoisen aineen astioiden tai päälyksineen, raaka-aineen, välineen ja tarvikkeen, joka voidaan takavarikoida, koska on syytä olettaa, että se julistetaan menetetyksi, ja jolla ei ole sanottavaa myynti- tai käyttöarvoa"*.

Tällainen sanamuoto ei sovi esitutkintaviranomaisena toimivalle poliisille, jonka tulee kunnioittaa syyttömyysolettamaa. Momentissa tulisi lukea *"jos on syytä olettaa, että..."*. Prepositio koska on ristiriidassa syyttömyysolettaman kanssa. Hävittämisen taustalla on aina menettämisseuraamussääntely ja menettämisseuraamuksen perustana on oltava syyksiluettu tai syyksilukematon rikos.

87 § Tarkastus ja etsintä

Pykälä näyttäisi olevan ristiriidassa sen mahdollisen alkuperäisen tarkoituksen kanssa. Ykkösmomentin mukaan poliisi voi tehdä henkilöntarkastuksen alle 18-vuotiaalle, jos tätä epäillään todennäköisin syin 90 §:n 4 momentin 1 kohdassa tarkoitetusta rikkomuksesta. 90 §:n 4 momentin 1 kohdan rikkominen on anniskelupaikan omistajalle, tilaisuuden toimeenpanijalle tai järjestyksenvalvojalle asetetun alkoholilain 85 §:n 3 momentin kiellon rikkominen. Poliisihallituksen käsityksen mukaan momentin pitäisi koskea alle 18 -vuotiaiden alkoholijuoman laitonta hallussapitoa.

Alle 18-vuotiaiden ja alle 20-vuotiaiden hallussapitokieltojen rikkomisesta säädetään alkoholilain 90 §:n 6 momentissa ja siitä viittauksella rikesakko-rikkomuslakiin.

91 § Kuulemisvelvollisuus

Pykälässä on maininta virallisesta syyttäjästä. Suomessa ei ole enää virallisia syyttäjiä, sillä laki syyttäjälaitoksesta (439/2011) voimaantulon jälkeen Suomessa käytetään syyttäjä -nimikettä.

Muut esitetyt lakimuutokset

Poliisihallituksella ei kommentoitavaa.

Muuta

Poliisihallitus pitää välttämättömänä, että lähinnä sosiaali- ja terveyspalveluita tarvitsevien päihtyneiden palveluista vastaisi näistä toiminnoista vastaavat. Selviämishoitopalvelut kuuluvat osana päihdehoito- ja –huoltovelvoitetta jo nykyisellään kuntien ja 2019 alkaen maakuntien tehtäviin. Sote-uudistuksen yhteydessä tulee huolehtia siitä, että maakunnat huolehtivat selviämishoitopalveluiden järjestämisestä. Maakunnan tulisi jatkossa huolehtia kattavasta ja riittävästä selviämishoitopalveluiden järjestämisestä eli ns. rauhallisista päihtyneistä huolehtimisesta selviämisasemalla. Selviämisasemaverkostoa tulee vahvistaa vähentämään päihdehaittoja.